

JÄMSÄN VARHAISKASVATUKSEN KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA 2024

1. KIUSAAMISEN EHKÄISY JÄMSÄN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman arvopohjassa painotetaan lapsen itseisarvoa, jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta ja arvokkuutta juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on taata lapsen oikeuksien toteutuminen, sekä turvallisuuden tunteen säilyminen. Varhaiskasvatustilain mukaan *turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.* (Varhaiskasvatustilain 10 §)

Lain mukaan lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Varhaiskasvatustilain 10 §). Jämsän perusopetukselle ja esiopetukselle onkin luotu Suunnitelma oppilaiden suojelemiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta (2022). Varhaiskasvatustilain kiusaaminen, sekä varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen käytänteet ovat kuitenkin luonteeltaan erilaisia perusopetukseen nähden. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet painottuvat varhaiskasvatuksen suunnitelmallisessa kiusaamiselta suojaamisessa. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tulee kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen (Varhaiskasvatustilain 3 §). Tästä syystä Jämsän varhaiskasvatukselle on luotu oma suunnitelma täydentämään esiopetuksen ja perusopetuksen suunnitelmaa.

2. KIUSAAMISEN MÄÄRITTELY

Kiusaamisesta on monenlaisia määritelmiä, useimmat niistä perustuvat tutkimustietoon koululaisten tai aikuisten välisestä kiusaamisesta. Pienten lasten kiusaamisesta tietoa on vielä vähän ja näin ollen myös työntekijöiden käsitykset ovat vaihtelevia kiusaamisen ilmenemistavoista. Työyhteisöjen yhteiset keskustelut kiusaamisesta ja sen määrittelystä ovatkin merkittäviä ennaltaehkäisevän työn ja puuttumisen kannalta.

Jämsän esiopetuksen ja perusopetuksen Suunnitelman oppilaiden suojelemiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta (2022) mukaan kiusaaminen on *tietoista* vallan väärinkäyttöä. **Pienten lasten kiusaaminen saattaa kuitenkin olla luonteeltaan erilaista, kuin isompien lasten; aina ei voida olla varmoja, kuinka tietoisia loukkaavat teot ovat.** Pienillä lapsilla vuorovaikutustaidot ja moraalit ovat vasta kehittyneissä ja he tarvitsevat aikuisen apua etsiessään oikeudenmukaisia tapoja toimia.

Kielteisen teon kohteeksi joutuminen on aina loukkaavaa, oli toiminta tietoisia tai ei (Kirves & Stoor-Genner 2010). Oli teot tietoisia tai eivät, jokaisella lapsella on myös oma näkemyksensä siitä, millaisen teon kokee negatiivisena ja **loukkaavana**. Kiusaamisen määrittelyssä tekojen toistuvuus ja loukkaavuus ovat myös oleellisia arvioitavia tekijöitä: **“kiusaamisella aiheutetaan yhdelle ja samalle oppilaalle toistuvasti vahinkoa tai pahaa mieltä”.** (Jämsän suunnitelma 2022) **Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tehtävä onkin ohjata lapsia** myönteiseen toimintaan, sanoittaa toisten tuntemuksia ja miksi joku voi tuntua loukkaavalta. (Väestöliitto 2023 Pisarapuuttumisen malli)

MLL Kiusaavatko pienet lapset (Kirves & Stoor-Genner 2010) tehdyn selvityksen perusteella kiusaamista tapahtuu eniten vapaan leikin tilanteissa. Kyseisessä tutkimuksessa päiväkodissa esiintyneet kiusaamistilanteet ovat jaettu kolmeen muotoon alla olevaan kuvan mukaisesti: **Fyysinen, sanallinen ja psyykinen kiusaaminen.**

Kiusaamisen muodot

Kuva 1: Päiväkodissa esiintyneet kiusaamisen muodot ja tavat (Kirves & Stoor-Grenner 2010).

Jämsän varhaiskasvatuksessa on havaittu vastaavanlaista kiusaamista, kuten yllä. kuvattu. Henkilökunta nimesi kiusaamiseksi syksyllä 2022 mm.

- Leikin ulkopuolelle jättäminen
- Nimittely, lällättely
- Pomottelu, vähättely, pahan puhuminen suoraan tai selän takana
- Pakottaminen, uhkailu ja uhkaava käytös
- Töniminen, etuilu, repiminen, pureminen, raapiminen
- Vallankäyttö, kiristäminen

Jotkut tilanteet ovat helpommin kiusaamiseksi tulkittavia ja havaittavia kuin toiset. Myöskin lapset havainnoivat ja ovat tietoisia ryhmän kiusaamisesta ja hierarkioista yllättävän tarkasti. Kiusaaminen onkin Kirves ja Stoor-Gennerin (2010) mukaan aina **ryhmäilmiö: Jokaisella lapsella on jokin rooli kiusaamisessa, on se sivusta katsova tai vetäytyvä. Siksi kiusaamista pitää AINA käsitellä koko lapsiryhmän kanssa.**

TIIVISTELMÄ PIENTEN LASTEN KIUSAAMISESTA

- Kiusaaminen on toistuvaa, yhteen lapseen kohdistuvaa kielteistä kohtelua
- Jokaisella lapsella on oma tulkinta, minkä toiminnan kokee loukkaavaksi
- Kiusaaminen voi olla fyysistä, sanallista tai psyykkistä
- Kiusaaminen koskee aina koko ryhmää, kaikilla on jokin rooli kiusaamistilanteissa
- Kiusaamista esiintyy eniten vapaan leikin tilanteissa

KIUSAAMISEN JA KONFLIKTIN ERO

Konfliktin ja ristiriidan erottaminen kiusaamisesta ei ole yksinkertaista. Jämsän esi- ja perusopetuksen kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton mukaan kyse on vallan tasapainosta: onko **riitatilanne tasaväkinen, vai joutuuko toinen alistettuun asemaan**. Kiusaaja voi esimerkiksi olla fyysisesti tai taidollisesti vahvempi, suositumpi kavereiden keskuudessa tai iältään vanhempi. (MLL, Mielenlukutaitoa - Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen 2023, 22.) Tasaväkisten osapuolten riita leikin jatkumisesta saattaa olla hyvä oppimistilanne, jossa aikuinen voi pysytellä taka-alalla, mutta kiusaamisen selvittäminen on aina aikuisen vastuulla.

MLL:n tutkimuksessa monet varhaiskasvatuksen työntekijät olivat todenneet ainoan keinon erottaa kiusaaminen ja riidan olevan **tuntea lapsiryhmänsä niin hyvin, että tietää, mitä konfliktien taustalla on**. "Aikuisten pitää tietää, toistuvatko tilanteet usein tietyillä lapsilla vai onko kyseessä yksittäistapaus." (Kirves & Stoor-Grenner 2010.) **Riitojen havainnoiminen ja selvittäminen perusteellisesti** antaa tietoa henkilöstölle tapahtumien kulusta ja tilanteen luonteesta. Keskustelut lasten kanssa auttavat myös henkilökuntaa avaamaan lapsen tulkintaa loukkaavasta käytöksestä tai tarkoitusta loukkaavan teon takana.

Jämsän varhaiskasvatuksessa käytetty Väestöliiton Pesarapuuttumisen malli ohjaa kaikkien osapuolien näkökulmien avaamiseen ristiriitatilanteita selvitellessä. Tiimin on tärkeää käydä säännöllisesti keskustelua oman lapsiryhmänsä ristiriidoista ja valtasuhteista ja miten niihin puututaan. Tiimi kirjaa vuosittain pedagogiseen tiimikirjaan (2. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma osio) omassa ryhmässään esiintyviä kiusaamiseen liittyviä ilmiöitä sekä ennalta ehkäisyn että puuttumisen tapoja. Läheisyyden kehä, mitä pidät päiväkodista peli, leikin havainnoinnit ovat merkittäviä kartoittamisen ja arvioinnin välineitä lapsiryhmän suhteita arvioidessa. Ryhmän oma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suunnitelma (Tiimikirja 3. Toiminnallinen tasa-arvon ja yhdenvertaisuus suunnitelma) ohjaa myös tarkastelemaan ja selvittämään mahdollisia ennakkoluuloja, asenteita ja toimintoja, jotka asettavat lapset eriarvoiseen asemaan ja alttiiksi kiusaamiselle, sekä toiminnan tavoitteelliseen kehittämiseen.

3. KIUSAAMISEN EHKÄISYN KEINOT JÄMSÄN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen mahdollisuudet ehkäistä kiusaamista ovat merkittävät lasten taitoja ja kehitystä tukien. Kiusaamisen ehkäisyssä erityisen tärkeää on ohjata lapsia löytämään oikeita toimintatapoja ja puuttua pieneenkin loukkaavaan käytökseen (Väestöliitto, Pesarapuuttumisen malli) Jämsän varhaiskasvatuksessa on käytössä seuraavanlaisia keinoja ehkäistä kiusaamista:

- **Tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen**
  - Jämsän varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa jokaista työntekijää tunnetaitojen ja vuorovaikutustaitojen suunnitelmalliseen ja aktiiviseen käsittelyyn lapsiryhmissä.
  - Henkilökuntaa on koulutettu Papilio -menetelmän toteuttamiseen, ryhmissä on myös muita materiaaleja aktiivisessa käytössä.
  - **Kehotunnekasvatus ja turvataitojen opettaminen (VASU)**
    - työntekijät mallintavat lapsille, miten toimia erilaisissa arjen tilanteissa ja miten omista rajoista pidetään kiinni (esim. miten minua saa koskea)
- **Selkeät yhdessä luodut ja läpikäytyt säännöt ryhmälle kauden alussa ja ryhmäyttäminen**
  - Panostetaan lapsiryhmän ryhmäytymiseen säännöllisesti myös kesken kauden
  - Palataan yhteisiin sopimuksiin
  - Tiimin johdonmukainen toimiminen ja puuttuminen tilanteisiin viestittää lapsille, että kiusaaminen ei ole sallittua
- **Katsomuskasvatus: säännölliset keskustelut oikeasta ja väärästä**
- **Kiusaamisen käsittely vuosittain tiimissä ja ryhmän toiminnassa**
  - Tiimi havainnoi ja keskustelee lapsiryhmässään näkyvistä valtasuhteista, ristiriitatilanteista ja kiusaamisen ehkäisyssä huomioitavista asioista ja kirjaa ne tiimikirjaan
  - Toiminnassa aihetta koskevat kirjat, draama, lasten haastattelut, rohkaisua puhumiseen
- **Aikuisen läsnäolo myös vapaan leikin tilanteissa**, jossa kiusaamista esiintyy tutkimusten mukaan eniten (HUOM! myös ulkoilutilanteissa tarvitaan aikuisten läsnäoloa)
- **Yksikön sopimus yhteisvastuullisuudesta ja oma 'pihasuunnitelma'**
  - tarkastellaan pihan sokeat pisteet, aikuisten sijoittuminen/kierrokset
- **Riitatilanteiden käsittely ja pieniinkin loukkaaviin tekoihin puuttuminen** johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti
  - Yksikön henkilökunnalla sama toimintamalli ristiriitatilanteiden selvittämiseen, jossa puututaan matalalla kynnyksellä loukkaavaan käytökseen ja pyritään ottamaan huomioon kaikkien osapuolten näkökulmat. Pesarapuuttumisen malli ohjaa rakentavaan keskusteluun loukkaavissa tilanteissa (kuva listan alla).
  - Aikuisten johdonmukainen toimiminen ja puuttuminen tilanteisiin viestittää lapsille, että kiusaaminen ei ole sallittua.
  - Oman ryhmän aikuisten tiedottaminen riitatilanteista antaa tietoa konfliktien jatkuvuudesta
  - **Turvallinen aikuinen: aikuisen rooli auttajana, ei syyllistäjänä**
- **Myönteisiin toimintatapoihin ohjaaminen**

- Aikuinen mallintaa, opettaa ja ohjaa myönteisiin toimintatapoihin vuorovaikutustilanteissa
- **Positiivinen pedagogiikka:** hyvän huomaaminen, myönteisen toiminnan esille nostaminen
- **Minun-sinun-meidän -peli** (tai muu vastaava) ja ryhmän yhteiset tavoitteet ohjaavat myönteiseen toimintaan
- **Yhteistyö huoltajien kanssa**
  - Avoimen keskusteluilmapiirin ylläpitäminen huoltajien kanssa päivittäisessä vuorovaikutuksessa
  - Huoltajien tiedottaminen kiusaamisen ehkäisyn tavoista toimintakauden aikana vanhempainillassa, tms.
- **Kyselyt, arviointi ja havainnointi**
  - Mitä pidät päiväkodista -peli, läheisyyden vyöhyke ja sosiogrammit tuovat tietoa lapsien välisistä suhteista -> havainnointijaksot mikäli suhteet ovat epätasapainossa
- **Tiimin yhteistyöhön panostaminen ja pedagoginen tiimikirja**
  - Aikuisten välillä selkeät sopimukset ja yhteistyö lasten hyväksi
  - Säännölliset keskustelut ryhmän tilanteesta ja työntekijöiden havainnoista
  - Kirjataan tiimikirjaan (2. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma), millaiset tavat puuttua kiusaamiseen on omalle ryhmälle toimivimmat ja tehokkaimmat
- **Esiopetuksessa yhteisöllisen oppilashuollon säännölliset tapaamisen**
  - Esiopetusryhmissä esiintyvät ilmiöt, kiusaamisen esiintyminen

PISARA- PUUTTUMINEN

- 1.** "Mitähän tässä tapahtui?"
Pohdi, sanallista, kuuntele, älä nimeä ketään. Sanoita myönteisesti ikävästi toimineen lapsen taustalla oleva tarve, kuten halu hauskuuttaa.
- 2.** "Miltä se mahtoi tuntua?"
Anna kaikkien puhua. Kaikki tunteet ovat ok. Tilanteen voi jokainen kokea eri tavalla.
- 3.** "Olikohan se kaikista kivaa tai reilua?"
Pohdi kaikkien kannalta, kuuntele. Kerro että jostain voisi tuntua kurjalta, älä nimeä ketään.
- 4.** "Sovitaanko ettei enää tehdä niin?"
Pohdi mihin kurjat tunteet ja tilanteet voivat johtaa. Ei haluta, että ketään alkaa pelottaa tulla mukaan tai olla oma itsensä.

Puutu sinnikkäästi pieniin pisaroihin!

 Väestöliitto
Koska tarvitsemme toisiamme

 OULUN YLIOPISTO

Kuva 2. Väestöliiton ja Oulun yliopiston Pisarapuuttumisen mallin huoneentaulu

4. KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN JA SEURANTA

Aikuisen läsnäolo, aktiivinen havainnointi ja arviointi ovat erityisen tärkeässä asemassa kiusaamiseen puuttumisessa. Pienet lapset tarvitsevat aikuisen tukea tilanteiden selvittämisessä. Jotkut toiminnassa esille tulevista konfliktitilanteista voivat olla tasaväkisiä ristiriitatilanteita, jotkut selkeämmin kiusaamista. Ristiriitatilanteessa turvaudumme Pesarapuuttumisen malliin, jossa kuullaan kaikkien näkökulmat tilanteeseen. Riitatilanteet avataan ryhmän omille aikuisille, jotka arvioivat tilanteen jatkuvuutta. Kiusaamistilanteeseen puuttumiseen sovitaan yhteiset toimintatavat.

PÄÄPERIAATTEET KONFLIKTIIN TAI KIUSAAMISEEN PUUTTUMISESSA

- Kaikkien varhaiskasvatuksen työntekijöiden velvollisuus on puuttua yli ryhmärajojen konflikti-, väkivalta- ja kiusaamistilanteisiin!
- Kaikkia osapuolia kuullaan, emme oleta tai tulkitse toisen puolesta.
- Kullakin lapsella erilainen sietokyky ja tulkinta siitä, mikä on loukkaavaa. Emme vähättele lapsen kokemusta.
- Tieto tilanteesta välitetään lapsen oman ryhmän aikuisille.

KIUSAAMISTILANTEISIIN PUUTTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

- Kiusaamistilanteen havainnut aikuinen puuttuu välittömästi tilanteeseen ja selvittää pesarapuuttumismallin mukaisesti tapahtumat
  - On tärkeää, että aikuinen viestittää, että tapahtunutta toimintaa ei hyväksytä ja tilannetta seurataan
  - Kiusaajaa ei syyllistetä
  - Lasten kanssa sovitaan jatkosta
- Keskustelu asianomaisten ja ryhmän omien aikuisten välillä, seurannasta sopiminen. Tilanteessa mukana ollut kirjaa dokumentin kiusaamisesta (ks. alla)
- Oman ryhmän aikuinen ottaa yhteyttä huoltajiin puhelimitse, hakutilanteessa tai erillisessä keskustelussa tilanteen mukaan ja kertoo tapahtuneesta
  - Seurannasta tiedottaminen, pedagoginen asiantuntija ja/tai aluepäällikkö keskustelussa mukana tarpeen mukaan
- Dokumentointi ja seuranta
  - Lomakepohja dokumentointiin oheisen suunnitelman (liitteenä ja Teamsissa erikseen)
  - Dokumenttiin kirjataan tapahtuma, mukana olleet henkilöt, puuttumisen tavat ja suunnitellaan seuranta. Lomake jää ryhmään seurannan välineeksi.
  - Dokumentti välitetään aluepäällikölle ja pedagogiselle asiantuntijalle skannattuna. Esihenkilöt kokoavat kiusaamistapahtumat ja tarkastelevat jatkuvuutta.
  - Jos kiusaaminen jatkuu, täytetään uusi lomake ja suunnitellaan seuranta.

- Vasuun/ Leopsiin kirjataan maininta jatkuvasta kiusaamisesta (kiusaamista on ollut, miten on käsitelty ja seurattu)
- Dokumentit arkistoidaan vuoden ajan/niin kauan kuin tilannetta selvitetään

KIUSAAMISEN JÄLKIHOITO

- Luodaan sopimukset kiusaamisen osapuolien kesken, miten jatkossa toimitaan
- Tarjotaan mahdollisuuksia keskustella ja purkaa tilannetta
- Aiheen käsittely varhaiskasvatuksen tiimin ja lapsiryhmän kanssa
  - Pedagogisen tiimikirjan päivittäminen, yhteiset sopimukset seurannasta ja puuttumisesta
  - Kiusaamisen käsittely yleisesti lapsiryhmän kanssa esim. kirjojen, keskustelujen, draaman kautta
  - Muiden ryhmien tiedottaminen tarpeen mukaan tilanteesta ja sovitusta toimenpiteistä
- Toteutetaan yhteistyötä sekä kiusatun että kiusaajan vanhempien kanssa
- Ohjataan perhettä tarpeen mukaan perhepalvelukeskuksen, perhetyön tai psykologipalveluiden pariin
- Esiopetuksessa yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto mukana

TOIMENPITEET JATKUVASSA KIUSAAMISTILANTEESSA

Kiusaamisen jatkumista seurataan ryhmän ja esihenkilöiden toimesta. Aluepäällikkö, pedagoginen asiantuntija tai ryhmän työntekijä kutsuu jatkuvassa kiusaamistilanteessa koolle palaverin, jossa pohditaan lisätoimenpiteitä varhaiskasvatuksessa toteutettavaksi. Toimenpiteitä arvioidaan tilanteen mukaan sopiviksi. Huoltajat kutsutaan koolle tarvittaessa jatkotoimenpiteenä.

Esimerkkejä toteutetuista toimenpiteistä

- Pienryhmien muokkaaminen
- Vahvistettu sosiaalinen ohjaus ja tunne ja vuorovaikutuskasvatus
- Yhteisölliset vanhempainillat

Kiusaaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa on arvioitava **lastensuojelullisten toimenpiteiden tarve**. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen palveluksessa olevat ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan lapsiperheiden sosiaalityöhön, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Jämsän esi- ja perusopetuksen kiusaamisen ehkäisy suunnitelma [kiusaamisenehkäisy \(1\).PDF](#))

5. MATERIAALEJA JA OHJEITA KIUSAAMISEN EHKÄISYYN JA PUUTTUMISEEN

OHJEITA VANHEMMILLE KIUSAAMISTILANTEISIIN

Mistä merkeistä tunnistat, että kiusaamista on voinut tapahtua? (OPH)

- Haluttomuus tulla varhaiskasvatukseen/kouluun/oppilaitokseen ja siitä johtuvat selittämättömät poissaolot.
- Toistuvasti havaittavissa oleva yksinäisyys.
- Sulkeutuminen ja haluttomuus puhua ongelmien syistä.
- Selkeät muutokset käyttäytymisessä.

Mitä tehdä, jos epäilen, että lastani kiusataan varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa

- Ota yhteyttä matalalla kynnyksellä ryhmän työntekijöihin
  - Huoltajien tuoma tieto lapsen käytöksen muutoksista tai lapsen kertomista huolista on äärimmäisen arvokas!
  - Tiedon perusteella havainnoidaan ja seurataan tehostetummin tilannetta varhaiskasvatuksessa ja mietitään toimenpiteitä.
- Tarvittaessa ota yhteyttä pedagogiseen asiantuntijaan tai aluepäällikköön, mikäli tilanne on jatkuvaa/yhteisymmärrystä ei saavuteta ryhmän työntekijöiden kanssa
- Huoltajat voivat toivoa yhteistä tapaamista toisen osapuolen huoltajien kanssa

MATERIAALIA KIUSAAMISEN KÄSITTELYYN LAPSIRYHMISSÄ/LASTEN KANSSA

- Viitottu rakkaus -sivustolta löytyy paljon materiaalia
- Piki kirjat ja materiaalit
- Meidän juttu! — Kiusaamisen ehkäisy lasten vertaisryhmissä -kirja
- [Häirinnän ennaltaehkäisy - Väestöliitto.fi \(vaestoliitto.fi\)](https://www.vaestoliitto.fi)
- <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/kiusaaminen-paivakodissa/>
- [Kaveritaitokortit varhaiskasvatukseen - MIELI ry](#)
- [Eläinlasten elämää - Mielenterveystaitoja pöytäteatterin keinoin -kirja - MIELI ry](#)

Liite 1.

Kiusaamis- tai väkivalta tilanne varhaiskasvatuksessa/ esiopetuksessa

- Kiusaamisesta ilmoitetaan aina aluepäällikölle (kopio tästä lomakkeesta skannattuna).
- Dokumentoinnista vastaa aina tilanteeseen puuttunut henkilökunnan edustaja

Dokumentoija	
Tapahtuma- aika ja paikka	
Kiusaamisesta on aiempia dokumentteja	Kyllä ☐ Ei ☐
Tilanteen osapuolet ja ryhmät	
Kiusaamistilanteen kuvaus ja puuttumisen tavat	
Vanhempien kanssa on käyty keskustelu	Kyllä ☐ Ei ☐
Tilanteesta on täytetty työpaikkaväkivalta -ilmoitus	Kyllä ☐ Ei ☐
Seuranta-ajankohta 1. pvm.	Kiusaaminen jatkuu (uusi dokumentti, toimenpiteet) Kiusaamista ei ole ollut
Seuranta-ajankohta 2. pvm.	Kiusaaminen jatkuu (uusi dokumentti, toimenpiteet) Kiusaamista ei ole ollut

Liite 2.

KOONTILOMAKE KIUSAAMISEN JA VÄKIVALTATILANTEIDEN SEURANTAAN

PVM.	OSALLISET	KIRJAAJA	LISÄILMOITUKSET

6. LÄHTEET

Jämsän sivistystoimi 2022. Suunnitelma oppilaiden suojelemiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta.

Kirves, L., & Stoor-Grenner, M. (2010). Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa: Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2017, teksti päivitetty 2023). Mielenlukutaitoa - Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen.

Väestöliitto 2023

[Häirinnän ennaltaehkäisy - Väestöliitto.fi \(vaestoliitto.fi\)](https://vaestoliitto.fi)